

סימן ז

במנהג אמירת לחיים

שפעת שלומים, מגבוי מרומים, אל מע"כ כבוד ידידי החביב, האברך המופלג בתו"ש, חרוץ ושגון בש"ח מו"ה חיים אהרן ויבערמאן נ"י בק"ק ברוקלין יצ"ו.

בדבר שאלתו שפעם אחת הי' יושב בקצוץ חברים והיו שותים יין או יין שרף ומעלתו כנהוג הוסיף ידו צאמירת לחיים, ואיש אחד צין המסובין התחיל לנחוק, שאין שום יסוד ומקור לאמירת "לחיים", וע"כ נפשו צאלתו ואיזתה לדעת, מהו צאמת הענין של מנהג ישראל לומר לחיים.

1234567

תשובה

א) ראשית כל יש להקדים מש"כ רבן של ישראל כבוד מרן החתם סופר זל"ל צתשו חת"ס חאו"ח (סימן נ"א), ח"ל: ידע נח פאר רוס מע"כ שלא ילעג עוד על מנהגי ישראל שנעלם טעמם ממנו, כי ממקור מים חיים הם נוצעים, ורגיל אני לומר כל המפקפק על נימוס' ומנהגינו צריך צדיקה אחריו, כי מי שתורתו אומנתו ויראת ה' תחולתו וצילדי נכריס לא יספיק לא יתן לחטוא את צטרו, עכ"ל. ועוד הוסיף שם החת"ס, וכתב ח"ל: ויעיין מר צרמ"א (סימן תר"ץ) ומג"א סקכ"צ כמה גדול כח המנהג שאנו מצרכין צליל צ' של פסח אקצ"ו על אכילת מרור וציו"ט ראשון הוא רק דרבנן, ועוד שאנו סותרים עצמינו, שהרי מצרכין על ספירת העומר והכל שלא לזלזל צמנהג אצותינו צדינו, עכ"ל החת"ס. ועי' צשו"ת חת"ס חיו"ד (סימן קנ"א) שכי' להוכיח דמצרכין אף על מנהג גרוע צותר. וכבר כי' הרמ"א צאו"ח (סימן תר"צ סעי' י"ז), ואין לצטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחנם הוקצטו, — ועי' צירושלמי (יצמות פ"ו ה"צ) כל מקום שהלכה רופפת ילך אחר המנהג. וצתוס' פסחים (דף נ"ה ע"א) ד"ה אמר כי' דצמנהג לא שייך פלוגתא דליחוי היכי נהוג, — וכבר נודע ה' דאיתא צירושלמי (צ"מ פ"ו ה"א) זאת אומרת מנהג עוקר הלכה, ועי' צזה צמג"א או"ח (סימן תר"צ ס"ק כ"צ) צשם המהרי"ק, וצשו"ת שצות יעקב ח"צ (סימן ר'), וצשו"ת חת"ס (סימן קנ"ט), — ואם כן זהו אללינו יסוד היסודות דכל מנהג ישראל יסודתו מהררי קודש.

ב) אולם צלעטס הענין כשנעיין מש"כ צספה"ק נראה שנאמרו למנהג זה של "אמירת לחיים" טעמים שונים, ונציא צכאן כמה מהצברים שנאמרו צזה. הנה צס' אגרת הטיוול מרצינו חיים צ"ר צללאל, אחי המהר"ל, (אות חיים), כתב דאיתא צסנהדרין (דף מ"ג ע"א) ח"ר חסדא היוצ'א ליהרג משקין אותו קורט של

לצונה צכוס של יין כדי שצטרופך דעתו, שנאמר (משלי ל"א) תנו שכר לאוצד ויין למרי נפש, ולכך נוהגין חברים כששותין שאומרים לחיים על כל כוס וכוס, כלומר כוס זה יהי' לחיים ולצרכה ולא כאותו הכוס ששינו שס.

ג) ודבר נפל'א מצינו צדעת זקנים מצעלי חתוס' פ' שמיני (פ"י ט'), שע"י יין ששפה אדם הראשון צצרכת נישואין שלו וכו', נשחכר ועצר על ציווי של מקוס ולצסוף נחללל צנשיכת נחש, שנאמר ואת חשופנו עקב, ולפי שנקנסה מיתה על האדם צצציל אותו יין נהגו העולם כשהמצרך צציצור אומר סצרי מרנן, והס עונין לחיים, — וכעין זה הצי'א הג"ר שלמה זלמן עהרנרייך זל"ל אצד"ק שאמלוי'א, צס' טיוול צפרדס (ע' צ"ו טו"א) דצמטה משה (סימן שמי"ט) כתב צשם רצינו יצחק צ"ר יהודה (טעם שאומרים לחיים), לפי שהיין צימי נח הצי'א תקלה ע"כ אומרים סצרי וגס לחיים שלא יציק. ועוד הצי'א הגאון הנ"ל אצ"ד שאמלוי'א, עי' צס' אצני המקוס (עמ' קפ"ח אות קט"ו), דמה שאומרים זל"ו לחיים, י"ל דלחיים צגימ' צ"ח שלא ישלטו צ"ח קללות צצמשה תורה, וי"ל דמנהג צגימ' צ"ח ומנהגי ישראל שאנו מקיימין מצטלין הצ"ח קללות, וזה שאומרים מנהג מצטל הדין, — ועי' צס' טעמי המנהגים (עמ' תצ"ו אות י"ד) דטעם המנהג צין חקידים יר'חי ה' לשמות מעט י"ש ולומר "לחיים" זה לזה על כל צרה שלא צצוא, צשם הרה"ק רצי אורי מסטרעליסק זי"ע, כי "לחיים" צגימ' מנהג, ומנהג משצר ומצטל דין.

ד) ובאמת עיין צמדרש נחומא פ' פקודי, צשליח ציצור, כשיש צידו כוס של קידוש או הצדלה והוא אומר סצרי מרנן ואומר הקהל לחיים, עיי"ש.

ה) וצ"עצ"ד נראה לומר טעם נכון על המנהג לומר לחיים, עפימ"ש צספה"ק ייטב לצ פ' כי צצוא אה'א דאיתא צגמרא שצת (דף ס"ו ע"צ) חמרא וחי' לפוס רבנן ותלמידיהון, והצי'א שס צשם הישמח משה פי' הדצבר צשם גאון ספרד, כי עה"פ ויהי האדם לנפש ח' תרגומו לרות ממללא, הרי נפש האדם הוא כח המצבר, וככל דיצור שמוצי'א מפיו, כח החיוני נחמעט וכדכתיב נפשי יצ'אה צצברו, — אף זה צצברי עוה"ו, אצל צצברי תורה כתוב תורת ה' תמימה משיצת נפש וטל תורה מחייהו, — והנה איתא צגמ' אגבר'א חמרא לדרקי כי היכי דלימרי מילי, — הרי שהיין מעורר כח הדיצור לדבר הרצה, אשר ע"כ המוני עם השותים יין על ידי זה מדצרים דצרים צטלים וכדומה, אם כן צזה ח"ו יתמעט כח החיוני, מה שאין כן צת"ח המדצרים ד"ח להס יצ'תה דלימרון מילי, ח"ש חמרא וחי' לפוס רבנן ותלמידיהון, עכ"ד.

י) ובעתה נפן ונצאר קצת עוד כמה מהדברים שזכרתי לדעת באופן הכי נכון וישר לנהוג באמירת "לחיים". —

א. כבר נשאלתי מת"ח אחד, האם נכון ליתן לחיים עוד קודם שמברך על הכוס, — הנה הדבר מפורש להדיא בפרמ"ג (סימן קע"ד, במ"ז סקי"א), כששוחה כוס מברך תחילה ויטעום מעט אח"כ יאמר לחיים וכדומה, דכבוד שמים עדיף.

ב. עוד זכרתי לדעת, מה הוא הנוסח הנכון באמירת לחיים, — וכ' בס' אבני זכרון (עמ' פ"ג אות ק"ג), דאמר החוזה הק' מלוצלין ז"ע, כששנים יושבים ושותים ואחד אומר לחצרו לחיים, אין להשיב לחיים טובים, כי "לחיים טובים" בלדג גימ' "קללה", אלא ישיב "לחיים טובים ולשלום". (נפלאות הרב, אות קמ"ב), — וכ"כ בס' טעמי המנהגים (ע' תנ"ו בהגה"ה) דהגאון בעל חת"ס הקפיד אס שותין זה לזה לחיים, שלא לומר "לחיים טובים", כי זה בגימ' "קללה" ר"ל, רק יאמר "לחיים ולצרכה".

ג. יש לזכר אס גם זכרתי ליתן יד בשעת אמירת לחיים, או דקני באמירת פיו גרידא, — הנה בס' דברי תורה (מונקאטש) ח"ט אות ט"ו, דמה שנהגו ליתן ידיהם צעת אמירת לחיים בשתיית יין, אס כי נמלא בתיוה"ק ואמרינן לחיים, וכן בשבת על כל כוס, חמרא וחיי לפוס רבנן ותלמידיהון. אמנס לנתינת יד אז, לא מצינו שום מקום, ואצלינו לא נהוג זה מאלאמו"ר ומאאזמו"ר ז"ע, — אולם כשצא א' למרחק שאינו בקי כלל במנהגיו ונותן ידו צעת אמירתו לחיים צודאי אין מדרך ארץ לציטו שלא להחזיר ידינו. ושמעתי מכמה זדיקים מרבותינו הק' ז"ע שנהגו כן לתת או להשיב לחיים צנתינת ידיהם. והנה שמעתי צעת ששאל על ככה אלאמו"ר הק' ז"ע מרבינו הק' אדמו"ר משינאווע ז"ע, מנין המקור לאותן שנהגו לתת ידם צעת שתיית יין לחיים, והשיב, לא ידעתי מקור לזה, והגיד אז בדרך דידחותא (שיחת חולין של ת"ח זכרתי לימוד, וצפרט דבריו ז"ל), אולי יש מקור לזה על פי הגמ' צרכות (דף ה' ע"ב) יהיב לי ידי ואוקמי, אך זה שייך רק כששוחה כ"כ עד שיהא מונח (מבושם) אז זכרתי יהיב לי ידיו לאוקמי, אמנס מה אעשה אס נותנין לי ידיהם (כמנהג העולם) אין מהדרך שלא להשיבו להחזיר להם, עכ"ד קדשו. אמנס שמעתי ועוד יש צודאי ענין ויחודים להזדיקים שנהגו לתת ידם בשתיית לחיים כנ"ל כמו בכל דרכיהם צקודש.

יא) ודבדג בס' כנסת ישראל (ריזין) דף ס"ה, הביא שמעתי מאיש אחד ושמו ר' מאיר נכד הרה"ק מצארדיטשוב זללה"ה ששמע צענמו מפ"ק של אדמו"ר (רבי דוד משה) מטשארטקוב ז"ע, על פי מעשה שצא איש אחד להגיש צקשתו על איזה ענין וצכה מאד על איזה ענין צרה ר"ל, — ואדמו"ר ז"ע צרך

י) ואישר לפי זה נראה, דזהו גופא יסוד הטעם שנהגין לומר "לחיים" בשתיית היין, כדי לעוררם שיזכרו שלא ידברו דברים צטלים, כי אז יתמעט החיות, אלא שידברו ד"ת ועל ידי זה יתרצה החיות, — ושזו ראיתי שגם רעיון זה מוצא צס' טיול צפרדס (עמ' ז"ט).

www.otzar.org

י) ובס' שבט מיהודה (לוצלין) פ' בשלה כתב, שמעתי צילדוטי מאיש זקן מופלג אחד, שהזכיר איזה חולי לפני רבינו הק' הרבי הראשון זוקל"ה מפה לוצלין (החוזה הק' ז"ע), ושאל אותו על איזה רפואה שזיה הרופא לעשות, והשיב לו יותר טוב שחתן י"ש להחסידיים, והס יאמרו לחיים.

ח) ובאמת צקולת "לחיים" מצינו צס' צית ישראל (ריזין) דף ע"ח, שאמר הרה"ק ר' מנחם נחום מטיפינעשט ז"ע, על מנהג העולם בשתיית לחיים אומרים לחיים על כל הפירושים, ואני אומר לחיים ולשלום, פי' אגאנצער לחיים, — וציאור הדברים, דהנה אומרים צרה וציוהכ"פ "החותך חיים לכל חי", ומהו הלשון "החותך", וכי החיים צריך חתיכה, — אכן דהנה אס נגזר ח"ו על האדם שימות, והקצ"ה צרוצ רחמיו ותסדיו לא יחפון צמות המת, מהפך הדין של מיתה על דלות, ועני חשוב כמת, — והנה חיים מספרו עולה ס"ת, דל מספרו עולה החצי מס"ת, — וזהו החותך חיים שחתכו לחלאין ונשאר "דל" וזהו אנו מצקשים שיהי' חיים שלם, שלא יהי' נחתך לחלאין, ויהי' חיים עם פרנסה, והי' ישמרנו מדלות אוצר החכמה ומשפלות ח"ו.

ט) ודבר נפלא מצינו שאמר הרה"ק ר' יהודה צי מראזול ז"ע צסם מרן הרב האלקי מוהרצ"ה מוידעטשויז זללה"ה הוא דודו חותנו ורבו המובהק, (הוצא בהקדמה לספר תעלומות חכמה להרה"ק ר' יהודה צי מראזול), שאמר צסם מדרש, כשישראל שותין ואומרים לחיים הקצ"ה מוחל עונותיהם של ישראל, ואמר הרב מראזול, כי הוא לא ראה המדרש, רק כי מסתמא אס חותנו אמר צסם מדרש הנה הוא צנמלא, — ופירש צו כך הנה הי"א חיצות שצזכרנו לחיים וכו', הס נגד עשרת ימי תשובה, ושני חיצות אחרונות "אלקים חיים", המה נגד יום הכיפורים, — והנה אלקים צגימ' כו"ס, ועל כן כשישראל שותין כוס (מספר אלקים) ואומרים לחיים (סוד חיי"ס), המה מעוררים צחי' אלקים חיים, שהוא נגד יוהכ"פ, שמכפר עינומו של יום על כל עונותיהם של ישראל, — והוסיף ע"ז הג"ר שלמה זלמן עהרנרייך זל"ל אצד"ק שאמליא, צס' אגרת הטיול (עמ' ק'), צעיקר דברי המדרש כשאומרים לחיים ציין הקצ"ה מוחל עונותיהם, דיש לרמו הדבר צפ' וחי צפסוק "אסרי לגפן עירה", וי"ל עיר"ה למפרע ר"ת "הוא רחום יכפר עון", וזהו ע"י גפן ושותין לחיים, ע"כ.

טמונים צשורש מנהגי ישראל וזאי לך בעקבי האלן ואל תטוש תורת אמין.

ידידו המברכו בכל לב תמיד, וחוחם בכל חותמי ברכות.

נח אייזיק אהלבוים

סימן ח

בדין הושטת יד לפני המתפלל

בין המצרים ירח אור לישרים, והמאיר לארץ ולדרים, יברך אתכם לדור דורים, כבוד אהובי חתני כבני היקר הרה"ג חו"ב בחדר"ת, לן בעומקה של הלכה וכו' בש"ת מו"ה יחיאל נפתלי שופמאל שליט"א, בעיה"ק ירושלים תובב"א.

אחדשה"ט באה"ד.

בדבר שאלתו דעובדא הוי צאחד ששקית הטליה ותפלין שלו היתה מונחת כנגד המתפלל, וראית אין שהשיט זה ידו מכאן ומכאן מן הצד למשוך את השקית, ונתעוררת אם יש צוה משום עובד כנגד המתפלל או לא, — ולכאורה מצד הטעם שמצטל כוונתו יש לאסור גם צכה"ג, שכל עסק זה מפריע ומצלבל הכונה, אבל יש לדון מצד הטעם שמפסיק בין המתפלל לשכינה האם צכה"ג חשיב מפסיק או לא, — ואולי תלוי הדבר צנידון ציאה צמקנת.

תשובה

(א) הוצה אפתח צמה שסיימת, דאולי תלוי הדבר צדין ציאה צמקנת, — ולכאורה נראה דחלוקים הם צענש יקודם, והיינו דאף אם נימא דציאה צמקנת שמה ציאה זהו דין על הגצרא דגם ציאה צמקנת של הגצרא נחשב ציאה גמואה, אבל מצד המקום ודאי המציאות דנכנס רק בצלצע וכדומה, — וא"כ כשאנו דנין מצד חפצא דהמקום אכתי י"ל דציאה צמקנת לא נחשב להפסק, ואף דמצד הגצרא נחשב ציאה גמורה, מ"מ מצד המקום ליכא דבר המפסיק צין המתפלל לשכינה.

(ב) והוצה מקור הך דינא דאסור לעבור כנגד המתפללין הוא צגמרא צרכות (דף כ"ו ע"א) דאיתא התם אמר ר' יהושע צן לוי אסור לעבור כנגד המתפללין, והנה

אותו צישועה דכרכו צקודש שהשי"ת יהי צעזורו, ואח"כ אמר צפה קדשו: "גם החסידים יצרכו אותו צישועה וישתו לחיים זה לזה שהשי"ת יפקוד אותו צדצר ישועה ורחמים וזוהרו שישתו לחיים צתקיעת כפס דוקא ולא צפה לצד, כי הענין ששותין לחיים ונותנים יד ליד היא סגולה להרחקת הנזק ולהתקרצות המועלת", — וככה אמר (אדמוה"ז מטשארטקוב) שתי פעמים צלה"ק, וגם פירש דצריו צלשון אשכנו, ואמר (אדמוה"ז זי"ע) שזה מרומו צקאפיטיל יענך ה' ציוס צ'רה (תהלים כ') ר"ת צגימי צי"ק והיא סגולה להרחקת הנזק לענות ציוס צ'רה, וצקוף הקאפיטיל יעננו ציוס ק'ראינו, היא גם כן ר"ת צגימי שס יצ"ק, והיא ענין התקרצות המועלת, וציד יש חמשה אלצעות ג'ודל אלצע אלמה ק'מינה ז'רת, ר"ת צגימי שס יצ"ק, וכששותין לחיים ונותנים יד ליד מייחדים צוה צ' פעמים שס יצ"ק אחד להרחקות הנזק, וא' להתקרצות המועלת.

(יב) ועוד הציא שס צס' כנסת ישראל ליקומים (דף ס') על מנהג העולם ששותין לחיים על כוס משקה ותוקעין ידיהם זל"י, נאמר צסס ההצה"ק מרוזין שיס רמו לזה י"ד ליד לא ינקה רע", היינו שאס מצרכין זל"י צדיס, שנותן אחד ידו לתוך ידו של חצירו דכרך שעושין צעת שתיית לחיים לא ינקה, אין שוס יניקה לרע ח"ו, — וצא צנו הה"צ מס"ג ומלא את דצריו הקדושים, כי י"ד צמלוה גימ' "חותם", והרי חותם צתוך חותם היא שמירה.

(יג) ובספר לקוטי שושנים השלם (סאוראן) פ' צשלח, הציא שזודמנו הרה"ק ר' משה צבי מסאוראן, והרה"ק ר' אצרהס יהושע העשל מאפטא, והרה"ק ר' ישראל מרוזין לפונדק אחד, ושוחחו על כוס יין, צאו לפניהם צשליחות עצור חולה אחד ר"ל הזקוק לרפואה שלימה, הרכין הרה"ק מאפטא ראשו ושאל את הסאוראנער ואת הרזוינער מה אתם אומרים זל"י, ענה הרה"ק מסאוראן, הצה נאמר לחיים על הכוס וצוה יומתקו הדיינים לרחמים, כי יד ליד לא ינקה רע (משלי יא, כ"א) היינו מה שנותנים יד ליד צעת שאומרים לחיים אין לרע שוס יניקה מזה, ועל ידי זה יצצטל הרע, — והשיצ הרה"ק מאפטא, אכן כך מרומו צקרא דכתיב (תהלים קו, כ) ישלח דצרו וירפאס והר"ת הס יד"ו, הרי שצנתינת יד מציאין רפואה, שוב שאל הרצ מאפטא את הרצ מרוזין לחוות דעתו צוה, נענה הרצ מרוזין, דמהאי פסוק גופא מוכח דסגי צמות, כי הסופי תיבות של ישלח דצרו וירפאס הם מוח.

(יד) הוצה הארכתי צוה צבר יוחר מדאי והעיקר צוה לקצוע יקוד צל תמוט שלא לזוז כ"ש משום מנהג אפי' כשלא יודעים טעמו של דבר, והרצה סודות